

**REMISSVAR (Ju/2013/6287/L7)
Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring
(Ds 2013:57)**

De viktigaste åtgärderna saknas

Att arbetskraftsinvandrare får löner, försäkringar och villkor i överensstämmelse med svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen är en förutsättning för arbetstillstånd. Nuvarande lagstiftning ställer dock inga krav på de faktiska anställningsvillkoren och efterkontroll saknas i princip. I departementspromemorian lämnas ett antal förslag på åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring.

Saco är positiv till de flesta av förslagen, men anser att de överlägset viktigaste åtgärderna för att stoppa missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring saknas. Framför allt gäller detta verksamma sanktioner mot arbetsgivare som missbrukar regelverket, samt en rätt till ersättning för de arbetstagare som inte fått den lön eller de villkor som utlovades i det arbetserbjudande som låg till grund för arbetstillståndet. Att enbart öka kontrollen och möjligheterna att återkalla uppehållstillstånd, utan att samtidigt införa verksamma sanktioner, kommer i praktiken främst drabba de migrerande arbetstagarna. Saco anser därutöver att promemorian inte utgör ett fullgott beslutsunderlag, då flera viktiga frågor inte är tillräckligt utredda.

Mot bakgrund av ovanstående anser Saco att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning eller en beredningsgrupp - med representanter för regeringskansliet, arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter - med uppdrag att utreda hur effektiva sanktioner mot arbetsgivare kan

utformas samt hur det kan säkras att migrerande arbetstagare får den lön och de arbetsvillkor som utlovades då arbetstillstånd beviljades. Saco lämnar nedan synpunkter på den aktuella promemorians förslag. Då Saco inte anser att de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att stävja missbruk, ska de i första hand ses som ett inspel till arbetet i den efterlysta utredningen/beredningsgruppen. I den avslutande delen av detta remissvar framför Saco ett antal ytterligare områden som organisationen anser bör tas omhand inom ramen för denna utredning/beredningsgrupp.

Synpunkter på promemorians förslag

Möjlighet för Migrationsverket att utföra efterkontroller

I promemorian föreslås att Migrationsverket får direktåtkomst till ett flertal myndigheters register, däribland Skatteverkets, för att kunna kontrollera uppgifter gällande den utländska arbetstagaren och arbetsgivaren. Återkallelse av arbetstillstånd ska ske om förutsättningarna för arbetstillståndet inte längre är uppfyllda eller om arbetet inte har påbörjats inom fyra månader från tillståndets första giltighetsdag.

Saco är positiv till förslaget.

Saco har länge efterfrågat att Migrationsverket ska få i uppdrag att utföra liknande efterkontroller. En stor brist är dock att promemorian inte har analyserat den särskilda problematik som uppstår då arbetstagaren formellt sett är anställd i ett annat land. En betydande andel tredjelandsmedborgare som ansöker om arbetstillstånd har sin anställning helt eller delvis utomlands. För dessa betalas oftast lön och övriga anställningsförmåner helt eller delvis utomlands. För personer vars lön och övriga anställningsförmåner betalas utomlands är Migrationsverkets direktåtkomst till andra svenska myndigheters databaser utan verkan. Saco efterlyser specifika förslag för hur Migrationsverket kan effektivisera sin kontroll inför tillståndsgivande och därefter under den löpande tillståndstiden för dessa sökande.

Saco anser därutöver att de medel som enligt förslaget ska tillföras Migrationsverket inte står i proportion till de tillförda arbetsuppgifterna. Den ökade kostnaden för Migrationsverkets arbetsinsatser för återkallelser av arbetstillstånd och efterkontroller beräknas i promemorian till fem miljoner kronor årligen. Dessa medel ska även täcka vissa kostnader som är förknippade med systemutveckling för direktåtkomst till andra myndigheters databaser, vilket beräknas uppgå till 1 320 000, och därefter en årlig kostnad för underhåll av systemet på 160 000 kronor. Även utveckling och tillhandahållande av information till sökande bedöms rymmas i Migrationsverkets befintliga anslagsramar. Saco anser att detta signalerar en låg ambitionsnivå från departementet samt i praktiken

omöjliggör för Migrationsverket att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina nya arbetsuppgifter.

Sanktionerad uppgiftsskyldighet för arbetsgivare

I promemorian förslås att en arbetsgivare som har anlitat en arbetskraftsinvandrare på begäran från Migrationsverket ska vara skyldig att lämna uppgift om de anställningsvillkor som gäller för den utländska arbetstagaren. Uppgiftsskyldigheten syftar till att Migrationsverket ska kunna kontrollera att arbetet har påbörjats inom rimlig tid och att förutsättningarna för arbetstillståndet är uppfyllda. Arbetsgivaren ska lämna uppgifter på heder och samvete, därmed kan bestämmelserna om straff för osann eller vårdslös försäkran i brottsbalken tillämpas.

Saco tror inte att den föreslagna åtgärden kommer att vara verkningsfull.

Förslaget bygger på ett antagande om att risken att dömas för osann eller vårdslös försäkran kommer att avskräcka de oseriösa arbetsgivare, som idag utnyttjar den bristande kontrollen och avsaknaden av sanktioner i systemet för arbetstillstånd. Saco delar inte utredningens bedömning. Straffbestämmelsen är dessutom enkel för den arbetsgivare som så önskar att kringgå. Genom att helt enkelt inte svara då Migrationsverket begär uppgifter om anställningsvillkor kan arbetsgivaren undvika att göra sig skyldig till osann försäkran. Enligt promemorian anges att ”ett uteblivet svar från arbetsgivaren torde i de flesta fall innebära att en fördjupad utredning om det föreligger grund för återkallelse av tillståndet bör inledas hos Migrationsverket”. Det finns dock inga sanktioner mot arbetsgivare som bryter mot reglerna för arbetstillstånd.

Utökade informationsinsatser

I promemorian föreslås att Migrationsverket respektive utlandsmyndigheterna på ett tidigt stadium tillhandahåller arbetskraftsinvandrare informationsmaterial för att dessa ska kunna tillvarata sina rättigheter i Sverige.

Saco är positiv till förslaget. Saco efterlyser dock ett helhetsgrepp där information och vägledning tas fram i samverkan med ett antal relevanta myndigheter och organisationer för att därefter spridas av Migrationsverket. Informationen bör rikta sig till samtliga personer som flyttar till Sverige och inte bedrivs i projektform. Saco har genom webbportalen Omstart¹ redan sammanställt relevant information för akademiker.

¹ www.saco.se/omstart

Viktiga frågor som bör tas om hand

Bindande arbetserbjudande

I promemorian anges att det inte är skäl att återkalla ett arbetstillstånd endast för att de faktiska anställningsvillkoren inte motsvarar vad som angavs i ansökningsförfarandet, om dessa fortfarande är i nivå med kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Samtidigt hänvisas till ett domslut, där Migrationsdomstolen inte ansåg att det var avgörande huruvida utbetalad lön var i överensstämmelse med kollektivavtal eller branschpraxis, utan att det var tillräckligt att arbetskraftsinvandrarerna kunde försörja sig på den utbetalade lönen.

Saco anser arbetserbjudandets lön och villkor ska vara bindande från och med att arbetstagaren tillträder sin tjänst. Vidare bör det i det bindande anställningserbjudandet tydligt framgå med vilken arbetsgivare den sökande erbjuds eller har ett bindande avtal. Detta skulle förbättra möjligheterna för arbetskraftsinvandrarerna att utkräva överenskomna villkor, förbättra Migrationsverkets efterkontroller, förenkla eventuella domstolsprocesser och förtydliga betydelsen av de fackliga organisationernas utlåtande.

Den arbetskraftsinvandrarerna som har erbjudits ett arbete har rimligen förhandlat färdigt med den mottagande arbetsgivaren innan ankomst. Saco ser inte att det finns någon anledning att vid en tidsbegränsad anställning, till vilken en arbetsgivare funnit det nödvändigt att rekrytera från tredje land, ska finnas anledning att förändra de villkor som angivits i arbetserbjudandet till arbetstagarens nackdel.

Förhållande till övriga migrationsrättsliga bestämmelser

En stor brist med den aktuella promemorian är att underlaget inte innehåller någon analys av hur de föreslagna åtgärderna förhåller sig gentemot bestämmelser som finns i andra migrationsrättsliga regelverk. Detta gäller bland annat förhållandet till bestämmelser i utstationeringslagen och Blåkortsdirektivet. Detta lämnar ett antal frågetecken gällande lagval, var talan ska väckas, etc. Vad gäller förhållandet till bestämmelser för gästforskare hänvisas till bilagt remissvar från SULF.

Samverkan mellan de fackliga organisationerna och Migrationsverket

I promemorian finns ingen analys som behandlar förutsättningarna för de fackliga organisationerna att utöva tillsyn. Många arbetskraftsinvandrare är vare sig medlemmar i någon facklig organisation eller arbetar på en arbetsplats som har kollektivavtal. Detta försvårar för de fackliga organisationerna att kontrollera huruvida dessa arbetstagares löner och anställningsvillkor överensstämmer med kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Bör Migrationsverkets kontroller med anledning av detta i huvudsak inriktas mot de arbetsplatser som inte har kollektivavtal?

Det är därutöver viktigt att de fackliga organisationerna i ett tidigt skede och med tillräcklig svarstid har möjlighet att uttala sig om huruvida löner och anställningsvillkor överensstämmer med kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Detta gäller både i samband med att arbetstillstånd beviljas och vid prövning om återkallelse.

Inkomna remissvar från medlemsförbunden Akademikerförbundet SSR, Sveriges Ingenjörer, Sveriges läkarförbund och SULF bilägges.

Med vänlig hälsning

Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist

Josefin Edström